

**Развитие на комуникативна и културна компетентност
чрез езиково обучение за напреднали в специалност
„Европеистика”
в Русенски университет „Ангел Кънчев”**

Румяна Петрова

Увод

През 2009 г. се навършват 16 години от разкриването на първата за страната специалност „Европеистика” в Русенския университет „Ангел Кънчев”, която се зароди през 1992 година като мечта на малка група ентузиастични филолози - българи, англичани, германци и франкофони. Днес специалността е с утвърдени позиции в страната и в чужбина. Неспирният труд, полаган вече почти две десетилетия от колегиума на катедра „Европеистика”, хармонията и сътрудничеството между отделните членове на катедрата, съвместната работа с много чуждестранни партньори, безотказната подкрепа на ръководството на Русенския университет и Факултета по Бизнес и мениджмънт през всичките тези години и ентузиазираното участие на петнадесет поколения студенти европеисти изградиха и продължават да изграждат портрета на русенската специалност „Европеистика” такава, каквата я виждаме днес. Проверката на времето и успешната реализацията на завършилите специалността у нас и в чужбина са най-сериозното доказателство за нейната жизнеспособност, за стойността и значението ѝ за българското образование, за градивната ѝ роля в съвременния живот на България.

Темата „Европеистика” като съдържание и проблематика винаги е включвала европейските езици и култури и тяхното опознаване, изучаване, разбиране, приемане и зачитане. Още в самото зараждане на специалността беше отделено много сериозно внимание на изучаването на чужди езици, тъй като и преподавателите създатели на специалността, и първите студенти бяха дълбоко убедени колко е важно един професионалист и специалист в която и да е научна област да знае отлично поне един от големите европейски езици, а и нещо повече, заедно със съответната култура, която той носи със себе си. Тези две неотделими страни на едно и също знание, което лингвокултурологията обединява в едно, са абсолютно важно условие за приобщаването на образованите български граждани към забележителното европейско културно наследство, извор на уникални и непреходни световни ценности, а чрез него и към съвременната европейската проблематика и плодотворното взаимно сътрудничество, които естествено и логично произтичат от доброто познаване на това наследство. Днес вече няма нужда да се доказва, че за българският европеист и европеец безпогрешното знание на поне един от големите европейски езици заедно с културата, съхранена в него, е най-сигурен „паспорт” за „членство” в европейското семейство. С помощта на това знание и с усвоените ценности и поведение образованият български гражданин европеец може да участва спокойно, пълноправно, пълноценно и със самочувствие в обмена на идеи с други образовани европейци. Освен това, със своята отлична езикова подготовка и обширни и верни познания за характера на своите партньори, за културата на страната и региона, която те представляват, българският европеец може най-добре да отстоява себе си като личност и гражданин на Европейския съюз, интересите на организацията, към която принадлежи, а също и своята национална идентичност.

Малко история

При създаването на специалност „Европеистика“ в началото на деветдесетте години колегиумът на катедрата се ориентира към търсене на вече изпробвани модели в други страни и университети. Проучиха се материали на английски език от американски университети, установиха се връзки с университети в Англия, Франция, Германия, Белгия и другаде в Европа, проведоха се разговори и взаимни срещи, обмениха се планове и идеи и в резултат се оформи учебен план, в който съвсем естествено силно прозираше филологическата насоченост на неговите създатели и в немалка степен влиянието на заимстваните модели. Тук веднага трябва да се посочи, че освен филолозите англицисти, германисти и романисти, всички останали членове на колегиума ползват руски език и поне един чужд (западен) език. Именно това направи възможно и обработването на обемната и разнообразна информация.

Една от много положителните страни в първия петгодишен магистърски учебен план бяха модулите с дисциплини, преподавани на всеки един от трите езика – английски, немски и френски, както и преводаческият модул с филологически дисциплини, който имаше за цел да подготви бъдещи преводачи на общофункционален чужд език и научна (хуманитарна) литература. По-късно редица обстоятелства доведоха до поредица от промени, които в крайна сметка наложиха съставяне на настоящия учебен план. В него вече не съществува преводачески модул, отпаднаха и дисциплините, преподавани на френски език, но се запазиха двата основни вида езиково обучение: изучаване на два чужди езика (втори и трети чужд език), и изучаване на дисциплини на първия чужд език, с който студентите са приети. Първият вид обучение предполага изучаването на втори и трети чужд език на начално и / или средно равнище, докато преподаването на дисциплини на първия чужд език се осъществява със студенти, които вече се доближават до напредналото равнище или вече са го достигнали.

Дисциплини на чужди езици

В настоящия учебен план на бакалавърската програма по „Европеистика“ в Русенския университет „Ангел Кънчев“ са включени три чужди езика – английски, немски и френски. Както бе посочено, двата от тях се изучават по утвърдените начини на начално и средно равнище, докато английският или немският език, който студентите най-добре владеят, също продължава да се развива, но не по традиционния път, а чрез четири специално подбрани и разработени дисциплини, които се изучават от първия до седмия семестър включително. В резултат, студент, приет например с конкурсен изпит по английски език, изучава до края на следването си четири дисциплини на английски език и освен това допълнително учи немски и френски език; съответно студентите, приети с конкурсен изпит по немски език, изучават дисциплини със същите заглавия, но на немски език и свое специфично съдържание и учат английски и френски език като втори и трети чужд език.

Специално създадените и разработвани почти две десетилетия дисциплини на английски и немски език на напреднало равнище са задължително избираеми. Те са следните:

Европейско (англоезично / немскоезично) странознание - I и II семестър

Европейска (англоезична / немскоезична) социокултурна среда - III и IV семестър

Професионална комуникация на английски / немски език - V и VI семестър

Професионална комуникация в Европейския съюз на английски / немски език - VII семестър.

Формулировката „дисциплини на чужд (английски или немски) език“ е възприета именно с цел да се разграничи този вид специализирано обучение за напреднали от „традиционното“ чуждоезиково обучение по втори и трети език.

Цели на дисциплините на чужд език

Общата цел на учебния план, която проличава особено силно именно в този модул от дисциплини, е подготовката на кадри, способни да работят в европейски организации и организации с международно участие. Една от първите практически задачи на този тип дисциплини беше подготовката на нашите студенти за пълноценно участие в други, по-специализирани дисциплини на английски или на немски език, водени от висококвалифицирани чуждестранни преподаватели, които университетът канеше всяка година. Такива бяха „Европейско право“, „Европейски бизнес“, „Международни отношения“ и мн. др. Освен това, особено през деветдесетте години завършилите студенти европейисти нерядко продължаваха да учат в чужбина или да работят в академична среда и именно тези дисциплини им осигуряваха отлична подготовка за това.

По своята същност целите на дисциплините на чужд език за напреднали са неделима част от общата цел на учебния план на бакалавърската програма. Все пак, те най-много се доближават до дисциплините от модулите „Комуникация“ и „Знания за Европа“, които се преподават на български език, но за чието създаване техните автори са ползвали и непрекъснато ползват литература на чужди езици.

В рамките на основната цел на бакалавърската програма дисциплините на чужд език изпълняват следните по-конкретни цели:

А. Усвояване на компетенции:

- Комуникативна компетентност на английски / немски език за напреднали
- Културна компетентност на английски / немски език
- Професионална компетентност на английски / немски език
- Професионална компетентност на английски / немски език в Европейския

съюз.

Б. Усвояване на знания:

• Знания за европейското културно наследство в съответния езиков вариант и за съответната страна / регион

• Знания за европейския съвременен живот и култура в съответния езиков вариант и за съответната страна / регион

• Знания за европейските норми и средства за делово общуване в съответния езиков вариант и за съответната страна / регион

• Знания за правилното професионално общуване на английски / немски език в Европейския съюз.

Трябва отново да се подчертае, че всяка от горните дисциплини изпълнява в някаква степен всички посочени цели, взети заедно, но, разбира се, с различни акценти. Това тяхно свойство се дължи на интегративността на учебния план, на неговата философия, според която той трябва да представлява един „организъм“. В него, от една страна, никоя отделна част да не може да съществува извън всички останали, но същото време тя има свой собствен, твърде отчетлив профил. Има и силен елемент на приемственост, която ще илюстрирам със следния пример. Подготовката за дисциплината „Професионална комуникация на английски език“ в V и VI семестър, започва още от първи семестър в дисциплината „Европейско (англоезично) странознание“, в която се полагат основите на академичното писане - цитиране, парефразиране, рефериране, резюмиране и правене на изказвания (презентации) на английски език като част от комуникативната компетентност. Същевременно тези умения студентите паралелно усвояват и на български език. Ето защо, не само последователността на дисциплините, но и тяхната „спойка“ по хоризонтала са от огромно значение за постигане на поставените образователни цели. При това движение от по-простото към по-сложното студентите винаги

„стъпват“ на донякъде позната „територия“ – на свой или чужд език, - която по-нататък продължават да изследват.

Пример: Европейско (англоезично) странознание

Първата дисциплина от този модул във варианта и на английски език е „Европейско (англоезично) странознание“. Краткото ѝ описание по-долу може да даде представа и за следващите дисциплини, тъй като в ролята си на въвеждаща тя има за цел да изгради една солидна основа и подготовка за изучаването на останалите дисциплини от модула.

Дисциплината е в две части, които се изучават през първия и втория семестър. Хорариумът на всяка от тях е 60 часа, т. е. студентите веднъж седмично имат 4 часа без прекъсване дисциплина на английски език. Развиват се успоредно четирите основни комуникативни умения за четене, слушане, писане и говорене и различни интегративни умения. Комуникативният и интегративният подход е съчетан със системен подход по отношение на учебното съдържание, което е организирано тематично. Целта е студентите последователно да се въведат в англоезичната култура, и то на нейния собствен език, при непрекъснато отчитане на културната приемственост. Освен посочените цели, тази дисциплина си поставя още и допълнителни цели за усвояване на ценности, които могат да се обобщят в изреждането по-долу:

- Приемане и зачитане на културните различия
- Уважение към собствената култура
- Уважение към постиженията на другите
- Уважение към човека на знанието
- Търсене на причинно-следствени връзки
- Разграничаване на истина от идеология
- Спазване на академичната етика
- Зачитане на академичната йерархия
- Добро поведение и държание
- Способност за работа в екип
- Лична отговорност
- Планиране и координиране
- Самоуважение
- Честност и справедливост
- Любознателност и творчество
- Радост от знанието.

Тези ценности не са деклариращи, а се усвояват съвместно със знанията и в хода на ежедневната работа. Така се изгражда един подходящ академичен климат, в който добрите и трудолюбиви студенти получават признание за своите положителни качества, а недобросъвестните са мотивирани към по-голяма самовзискателност. Този климат е извънредно важен за разкриване на творческия заряд на младите хора, за тяхното правилно израстване като добри и отговорни личности и граждани, като разумни и мислещи хора. Ето защо, при обясняването на изучаваните факти и явления непрекъснато се прилага обективният научен подход, подчертава се търсенето и откриването на истината.

Що се отнася до съдържанието на дисциплината, трябва да се посочи, че в рамките на хорариума от 120 часа тя се ограничава да даде обзорни, енциклопедични знания за англоезичната култура в нейната цялост и – това трябва непременно да се подчертае – от гледна точка на лингвокултурологията. През първия семестър се изучава географията и културната история на Англия в контекста на останалите страни на Британските острови, но също така и в

общоевропейски и международен контекст. Разглежда се ролята на английския език днес. Големите творци на английската словесност са представени въвеждащо, всеки в своята епоха. Втората част обхваща съвременните културни институции на страната – държавно устройство, правна система, религия, фолклор и обичаи, празници и ежедневиe, образование, научни постижения, изкуство, средства за масово осведомяване, участие в Европейския съюз и в други международни организации. В темата „Изкуство“ наново се споменават някои от творците на английската словесност. Видно е, че непрекъснатото обновяване на съдържанието на всяка от тези теми ги превръща в едно непрестанно интелектуално предизвикателство за преподавателите, в сериозно изпитание на тяхната издръжливост и любознателност.

Индивидуалната работа на студентите се изразява в домашни задания, участие в събеседвания, чести по-кратки контролни упражнения, семестриална контролна работа, курсова работа и презентация на самостоятелно проучена тема. В края на втория семестър студентите представят съчинение на тема „Как разширих своя интелектуален кръгозор с дисциплината „Европейско (англоезично) странознание?““. В писмен вид те организират и систематизират впечатленията си от усвоеното и своята оценка на дисциплината, правят си равностойка на постигнатото и така се подготвят за следващото сериозно предизвикателство през III и IV семестър – дисциплината „Европейска (англоезична) социокултурна среда“. Преподавателят сумира резултатите и прави съответни промени и подобрения в учебното съдържание и в методиката.

Сумирането, систематизирането и тълкуването на студентските съчинения ще бъде обект на друг доклад. Тук ще се ограничи да очертае бегло някои акценти.

Първо, студентите не са очаквали тази дисциплина да се окаже толкова интересна и възпелваща, толкова богата и впечатляваща като пътешествие в света на знанието. Те са очаквали традиционното преподаване на английски език, а наместо това го учат тематично и с много илюстрации и автентични примери от богатата, уникална природа и култура на Англия, като тя се представя като органична част от европейската.

Второ, словният им запас и знанията им за европейската култура са нараснали неимоверно много, без за това да са полагали специални, отделни усилия, а „неусетно“, докато слушат, пишат и участват в беседите.

Трето, почти всички студенти преодоляват напълно неудобството от говорене пред публика, и то на английски език. Така у тях се изгражда самоувереност, добро самочувствие и самоуважение, те се подготвят за дебатите пред следващата година и за други подобни изяви по-нататък и след завършването си на работното място.

Четвърто, студентите разбират, че хубавите постижения под формата на добра оценка изцяло зависят от самите тях – от системното им присъствие и участие, от спазването на сроковете при предаване на индивидуалните работи, от личната им отговорност и от интелектуалната зрялост, която са постигнали при подготовката на курсовата работа.

Пето, за студентите европейисти пътешествието по интернет и нестъписването пред океана от информация на английски език става нещо обичайно. Те вече имат навика да сравняват един и същи факт от няколко гледни точки, да го разглеждат от няколко страни и да бъдат взискателни и критични. Така те съзряват интелектуално.

Шесто, студентите заявяват, че са много доволни от избора си на специалност „Европеистика“ в Русенския университет.

Тъй като разглежданата дисциплина не се различава от останалите от модула по своя характер, посочените изводи с доста голяма сигурност могат да се отнесат за него като цяло.

Заклучение

Изводът, който се налага дотук, е че тази и останалите дисциплини на английски и немски език за напреднали са съществена част от учебния план на бакалавърската програма по „Европеистика“. Те напълно изпълняват поставените цели на програмата. С тяхна помощ студентите най-непосредствено се приобщават към голямата тема за

Европа, започват да я разбират и приемат, стават едно с нея. Чрез постепенното свикване с европейските и общочовешки ценности и с тяхното бавно и неусетно усвояване, студентите заедно със своите преподаватели на дело осъществяват европейската интеграция.

За контакти:

гл. ас. д-р Румяна Петрова, катедра „Европеистика“, ФБМ

E-mail: roumyana.petrova@yahoo.com, Fulbright@ru.acad.bg